

SFEER

ER WAS EENS EEN VLINDER, EEN MOOIE vlinder, pas geboren uit een grauwe pop. Hij fladderwikte wat rond met zijn nog vochte vleugels en zette zich toen op een donkerblauw viooltje in stralende zon. Geel waren die vleugels, goudgeel en het goud blonk in het licht. Het was de goudvlinder.

Toen kwam er een man en die man zag den vlinder zitten op de bloem. Goud op blauw: de kleur van het licht op de kleur van den hemel. En de man naderde met zijn hand den goudvlinder. Al dicht. Toen die hand heel dicht bij hem kwam, gleed er een schaduw over de gouden vleugels. En toen verdonkerde het goud. Dit is het sprookje van den goudvlinder en de schaduw van de menschenhand.

Het woord *sfeer* is in den laatsten tijd nog al eens gebruikt. Het is een oud woord, maar het werd nieuw in zijn figuurlijke kracht. De Oudheid geloofde aan negen sferen of kreitsen en Apollyon stijgt in Vondels „Lucifer” van de aarde door deze kreitsen heen naar den engelenburcht. Ook geloofde de Oudheid aan de harmonie der sferen. De hemellichamen wentelen in duizelingwekkende vaart door het heelal en elke bol gonst een toon in de ruimte. Al die tonen vormen één harmonie. We hooren haar niet, omdat we haar altijd hooren. Wij zijn doof voor deze harmonie als de werkmans in de ijzerfabriek voor het hamergebink. Wij spreken van de sfeer van een gezin, van een vereeniging, van een school, van een klas in die school. En we begrijpen de bedoeling als we zeggen, dat de sfeer goed is of niet deugt. Het leven bereikt alleen zijn doel als het met de sfeer in orde is.

We bedoelen met *sfeer* de stemming in — de toestand van een milieu — het geestelijk interieur.

Wij scheppen sfeer. Door onze persoonlijkheid. En we kunnen een sfeer bederven. Een leerling kan ook in een klasse de sfeer veranderen, ten goede of ten kwade. We voelen allemaal wel, wat we onder *sfeer* verstaan. Sfeer wordt allereerst gevoeld.

Nog niet zoo lang geleden werd er gewaarschuwd om de beteekenis van de sfeer niet te overschatten. Bij het onderwijs, met name bij het Christelijk onderwijs, is niet de sfeer, maar de leer nummer één; het woord. En de sfeer komt pas op de tweede plaats. Er is toen gedebatteerd over de waarschuwing. Een onzer schoolmannen wilde het zóó zeggen: Onder de sfeer de leer. Dit rijmpje sloeg wel in. Rijmpjes doen het altijd goed. Ons volk heeft niet voor niemendal zijn Cats gehad, die de rijmpjespap aan onze vadersen te slikken gaf.

't Lieve leven was begonnen.

Er was een gewichtigheid aan de orde van bespreking. Er kwamen artikelen in bladen: Leer of sfeer? Wat is 't voornaamste? Wat houdt u voor nummer één? Het antwoord besliste over de richting. De woorden gereformeerd en ethisch werden er bij genoemd. Pas op. Eén letter doet het hier.

„Zijt gij een Efraimiet? Wanneer hij zeide: Neen! zoo zeiden zij tot hem: Zeg nu Schibbóleth, maar hij zeide: Sibbóleth!” Dat was een kwestie van dialect. En hier is het toch heel wat anders. Misschien. Het werd alles later nog eens op een vergadering in het Noorden met de reine dieren herkauwd. Van de Hulst sprak daar over het vertellen. Hij wil allereerst laten zien in de vertelling, ook in de vertelling uit den Bijbel.

De waarheid zien, de schoonheid zien — dat kan alleen in eerbied, in ontroering.

De verteller, die zelf zijn onderwerp eerbiedig nadert, die het aanraakt, die er zich inspint, die scheidt de sfeer, en kinderen zien dan en genieten dan. Hetzelfde geldt groote menschen, die naar een prediker luisteren.

Op deze vergadering werd toen de opmerking gemaakt, dat een verteller behoefte heeft aan een objectief gegeven. Wie den Bijbel tot het kind brengt, moet naar de Schrift heen en uit de Schrift putten. Dus dan is niet de sfeer nummer één maar de leer. Dan moet de verteller naar den achtergrond: hij moet wegvallen. Het Woord alleen moet het doen.

En wie had er nu gelijk?

De een zoowel als de ander natuurlijk. Men kan toch zoo langs mekaar heen praten. De man, die bovengenoemde opmerking maakte, schreef zelf dat men in eerbiedigen schroom de eenvoudige geschiedenissen uit den Bijbel moest meedeelen.

Precies — dat is het.

Als die schroom er niet is, mislukt de vertelling. Maar hier zijn we bij de sfeer.

Het hangt er maar van af, welken inhoud men aan de woorden geeft. Als de sfeer niet deugt, blijft de leer er even goed om, maar ze bereikt niets. Een rozeknop opent zich niet in een ijskelder. Haar sfeer is het warme licht. En het warm accent van eerbied en bewondering heeft zoo'n groote waarde bij het onderwijs. Het verstand van een kind wat nog zoo weinig, maar het hart verstaat soms zooveel. Wie kinderen moet opvoeden, mag dit wel bedenken. Het kinderhart reageert op woord en daad; op ons druk doen; op ons stil doen. Op ons spreken; op ons zwijgen. En het reageert op dit alles zonder dat wij er iets van merken. Maar soms zóó intens, dat het kind hiervan nog jaren later heugenis heeft.

Het kinderhart voelt onze tact aan; ook ons gebrek aan tact. Onze warmte en onze kou. Onze liefde en onze onverschilligheid. Onze eigenwaarde en onze zelfonderschatting. Een opvoeder werkt onder de critiek van het kinderhart. En het contact met dit hart is het geheim van alle orde en succes in huis en school. Ik weet wel, dat opvoeders ten slotte kunnen bevelen en eischen, dat ze hun rechten kunnen laten gelden. Loon en straf hebben ze bij de hand. Het is ook geen kunst Nebukadnezar-tje te spelen. Maar daarmee kunnen we nagenoeg alles *verspelen*. De consequentie kan ons werk vernielen en nog veel meer.

God geeft aan ouders en onderwijzers ook wel moeilijke kinderen, kinderen die veel vergen van hun geduld. Dan vertrouwt Hij hun een zwaar werk toe. Laten we niet zeggen, dat Hij het onmogelijke van ons eischt.

Laten we biddend ons werk doen, dan is de goede sfeer geschapen.

Bewaren we onszelf voor de bedwelming der zedenpreekjes en voor het uitmeten der kinderlijke gebreken, voor allerlei gezeur, dat de kinderziel verbittert. We vragen trouw; laten we trachten trouw te zijn. Huis en school moeten voor het leven vormen. Het gezin is een maatschappij in 't klein en een school ook. Maar het is geen kleinigheid; voor het leven vormen. Het is een zware taak, want het leven is moeilijk. Het is geen optelsommetje, waarvan we de uitkomst in een antwoordenlijstje kunnen controleren. Het is een probleem, wij botsen tegen het probleem aan en het probleem kan ons omver stooten. De mensch blijft „Adam in ballingschap,” al heeft de cultuur getracht hem wat te fatsoeneeren. Iemand heeft gezegd, dat

we het kleine groot moeten zien en het verre nabij; het gewone wonderlijk en het dagelijksche eeuwig. En als we het leven zoo zien, dan ontstaat vanzelf de goede sfeer. De nachtegaal zingt alleen in de kathedraal van het stille avondbosch.

Dirk Coster zegt in zijn „Marginalia,” dat het leven een droom is en dat de mensch weet, dat hij droomt, zonder dat hij kan ontwaken. Wij zeggen dit anders, maar waar is het, dat het leven arm kan zijn, eenzaam, weemoedig, al noemen de menschen ons pienter, al zijn onze namen bekend, al hebben we het ééne succes na het andere behaald. Het leven is een gang door de critiek heen.

Er is een critiek van menschen, waarmee we ons voordeel kunnen doen en er is er ook één, die we

over ons of liever langs ons heen kunnen laten gaan.

Er is zelfcritiek, die van meer waarde is.

Maar de zuiverste en strengste critiek, die over onze levenswaarde beslist, is Gods critiek, die door ons heengaat. Als we die beleven, zien we alleen maar plichten en durven we aan rechten niet meer denken. Dan leven we pas echt in een crisis. We maken dan niet zooveel drukte over dingen op het tweede of zesde plan.

In zonneseer blinkt het goud van de vlindervleugels. In het werk der opvoeding strale het licht, dat alle goudkleur doet uitkomen in haar pracht. We moeten er aan denken, dat die kleur kan verdoffen. Door een kleinigheid. Door de schaduw van de hand. A. L. V. H.

Naar een linoleumets van H. C. Spruit